

Redactioneel

Kunst en Cultuur gaan hand in hand. Althans, zo was het vroeger. Meer en meer ontstaat er een scheiding, een kloof en soms zelfs een conflict tussen beide. De *mediatisering* van beide (de media als unieke referentiepool) is waarschijnlijk weer eens de oorzaak van dit conflict. Immers, 'cultuur' is in deze tijd vaak niet veel meer dan datgene wat uit de sector van de kunsten gemediatiseerd kan worden. Dat dit weinig te maken heeft met 'cultuur' zal duidelijk zijn. Van oudsher is cultuur steeds de humus, de bodem geweest waarin kunst kon ontstaan en bloeien; cultuur vormde de context waarin de kunstenaar werkzaam kon zijn. 'Cultuur' in de gemediatiseerde vorm kan toch moeilijk doorgaan voor inspirerende context. Veel eerder functioneert ze als korset of zelfs bedreiging. En dat ligt voornamelijk aan het feit dat cultuur en media in hun 'tijds-ideologie' tegengesteld zijn: de cultuur garandeert de traditie, verzekert de continuïteit tussen verleden, heden en toekomst; de media daarentegen zijn geobsedeerd door een eeuwig heden (zie hiervoor ook de verschillende afleveringen van *Flow*). De kunst en de kunstenaar hebben binnen de cultuur een punctuerende rol en functie: zij 'actualiseren' als het ware de cultuur, op dit moment, in dit werk, of in deze reeks van werken.

Jacques Ledoux, de in deze zomer overleden directeur van het Koninklijk Belgisch Filmarchief vertelde eens over een discussie die hij had gehad met filmmaker (en vriend) Alain Resnais. De filmmaker probeerde Ledoux ervan te overtuigen dat deze, als directeur van het Filmarchief, veel belangrijker was voor de filmcultuur dan hij, Resnais, als filmmaker ooit zou kunnen zijn. Ledoux antwoordde dat hij zonder Resnais en andere gelijksoortige filmmakers niet inzag wat er te conserveren zou vallen. Dat er dan geen aanleiding zou zijn om films te vertonen in een filmmuseum, en er niets zou zijn wat hij de volgende generaties tot studie en vermaak zou kunnen aanbieden.

Beiden hebben natuurlijk gelijk. In deze discussie staat Ledoux voor de cultuur. Hij draagt zorg voor de continuïteit van de cinematografie. Hij bekommert zich erom dat de films van gisteren niet verloren gaan,

dat de cineasten van vandaag, zoals Resnais, erdoor geïnspireerd en geprikkeld kunnen worden. Dat de filmmakers kunnen beseffen dat ze niet geïsoleerd werken in het *no man's land* van het nu, maar dat hun scheppingen van vandaag liggen in het verlengde van gisteren en iets zullen bijdragen aan wat er morgen gebeurt op het vlak van de cinematografische creativiteit.

Ledoux kan niet zonder Resnais; doch Resnais kan niet zonder mensen van het *type* Ledoux. En dat 'type' – de cultuurdrager, de cultuurhoeder, de cultuurverspreider – is aan het verdwijnen. We krijgen meer en meer cultuurambtenaren en cultuurmanagers. Immers: een ware cultuurdrager, zoals Ledoux er een was, moet zelf creatief zijn, wil hij zijn taak naar behoren vervullen. Hij moet de instelling waarvoor hij werkt steeds opnieuw tot een levendige cultuur-instelling maken. Weliswaar was Ledoux niet de oprichter van de Koninklijke Belgische Cinematheek, maar door zijn dagelijkse verbeeldingrijke activiteit was hij er wel de werkelijke schepper van: door ervoor te zorgen dat dit instituut geen instelling werd, maar een levendig en inspirerend kader vormde waarbinnen kunstenaars en publiek konden werken.

Creativiteit dus aan de ene kant, bij de cultuurdragers, en cultuurbewustheid aan de andere kant, bij de kunstschepers. Hiervan getuigt, als in een parabel, de discussie tussen Ledoux en Resnais. Gelukkig de tijden die zulke cultuurdragers hebben, cultuurdragers die beseffen dat ze niets betekenen zonder de schepers; gelukkig de tijden die zulke schepers hebben, die beseffen dat ze niets zijn zonder de cultuur! Beiden worden hoe langer hoe meer een zeldzaamheid. Kunst en Cultuur: het lijken wel anachronistische begrippen te worden.¹

Des te belangrijker is het dus dat de Erasmusprijs 1988 niet naar een schepper gegaan is ('voer voor de media'), maar naar een 'cultuurambtenaar' die nog besef had van wat zijn werkelijke opdracht inhield: op creatieve wijze ervoor zorgdragen dat de kunst van gisteren in zijn culturele context bewaard blijft voor morgen; en die beseft dat de kunst van vandaag de bouwsteen is van de hedendaagse cultuur. Mensen als Ledoux (en ook Huub Bals, die zich in de Erasmuscommissie hardnekkig inzette om juist Ledoux te bekronen en niet een filmmaker) beschouwen hun opdracht als een 'roeping'. Zij gaan dan ook steeds de letter van hun opdracht te buiten. Zij verzinzen nieuwe taken, nooit uit machtswellust (was dat het geval dan zou dat soort mensen na verloop van tijd wel voor een andere, meer prestigieuze functie kiezen!), maar

1. Hoe het cultuurmanagement de kunst doodt, kan men lezen in een polemische tekst van Gerhard Roth, 'Die Kultur vernichtet die Kunst', in *Die Zeit*, 27 maart 1987.

altijd omdat hun enige bekommernis is: de filmcultuur levendiger en dynamischer maken. Ledoux was behalve directeur van de cinemateek ook een inspirator en een drijvende kracht. Ook? In eerste instantie!

Dit nummer van *Versus* beschouwen we als een hulde aan het werk van Jacques Ledoux, en het opent dan ook met de verantwoording die Eric de Kuyper schreef voor de toekenning van de Erasmusprijs. Het stuk was aanvankelijk voor intern gebruik bedoeld, en draagt daar nog de sporen van.

Verschillende andere bijdragen in dit nummer staan in het teken van het archiveren en het conserveren van film, de filmgeschiedenis en de problemen die daarmee te maken hebben.

Nieuw in dit nummer is een rubriek waarin belangrijke artikelen uit de internationale filmtijdschriften aangestipt worden. Er wordt geen volledigheid nagestreefd, wat op dit gebied niet haalbaar is, en bovendien het doel voorbij zou schieten: het geven van praktische wenken.